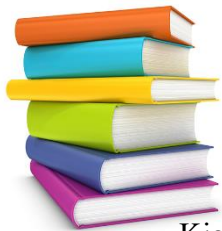

VAIKO KALBOS VYSTYMĀSIS

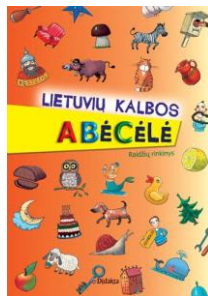
Kiekvienas vaikas unikalus! Vaikų kalba vystosi labai individualiai. Vieni pradeda kalbėti anksti, nors ir netaisyklingai – skiemenimis, „nukąsdami“ galūnes; kiti ilgai tyli ir po to pradeda kalbėti iš karto vos ne pilnais sakiniais.

Apie **trečius** metus vaikas paprastai pradeda kalbėti nesudėtingais sakiniais. Kalba - emocionali, lydima judesių. Daugelis garsų dar tariami netaisyklingai, sunkiau ištariami garsai keičiami kitais, lengvesniais arba visai praleidžiami. Šiuo laikotarpiu žodynas gausėja labai sparčiai. Vaikas netgi bando pats sudarinėti žodžius naujadarus iš jam žinomų žodžių. Tačiau suaugusiems nevalia kalbant su vaiku švebeldžiuoti.

Ketverių – penkerių metų amžiaus periodu vaikų kalba tobulėja. Dauguma gerai taria fonemas, sugeba ištarti įvairaus sunkumo žodžius, tačiau kai kurių vaikų fiziologinis šveplavimas tęsiasi ir penktaisiais gyvenimo metais. Vartojamų žodžių reikšmės gana tikslios, bet šio amžiaus ir dar vyresni vaikai nesupranta daugelio žodžių perkeltinės prasmės. Tęsiasi žodžių kūrybos periodas. Keturmečiai bando išsiaiškinti žodžių kilmę lygindami garsinę sudėtį.

Šis amžius - sensitivityvus, palankus metas vystyti rišlią kalbą. Vaikai daugiausiai bendrauja dialogais, bet, įgiję pakankamai žinių ir kalbinių įgūdžių, vis dažniau vartoja monologinę kalbą. Žinoma, šie monologai dažnai be pradžios ir pabaigos. Jie prasideda ryškesnių vaizdų arba vaizdinių apibūdinimu ir staiga nutrūksta. Pasakojama nenuosekliai: dažnai šokinėjama nuo vieno įvykio prie kito, keičiami ir painiojami erdvės bei laiko vaizdiniai.

3 metų vaikai kalba 3-4 žodžių sakiniais. Ketvirtais ir penktais metais sakiniai ilgėja. Šis ilgėjimas – objektyvus mąstymo vystymosi rodiklis. Ilgėjimo prielaida – aktyvus žodyno turtėjimas, sugebėjimas žodžius gramatiškai taisyklingai suformuluoti. Sakinius ilgina gausiau vartojami pažyminiai, aplinkybės, vienaarūšės sakinio dalys.

Kaip padėti vaikui vystyti kalbą?

Klausydamas aplinkinių kalbos, valingai ar nevalingai ją pamėgdžiodamas, vaikas pratinamas suprasti garsinę jos sudėtį. Foneminės analizės užduotys siejamos su kalbos supratimo lavinimu. Vaikai geriau supranta garsinę žodžių sudėtį, kai išmoksta skirti taisyklingą tarimą nuo klaidingo.

Svarbu prisiminti, kad vaiko kalbos supratimas yra ribotas. Suaugusieji turi kalbėti aiškiai, lakoniškai, vaikui suprantama kalba. Jei kontekste atsiranda nežinomas žodis, reikia jį paaiškinti.

Daug dėmesio reikia skirti vaikų balso stiprinimui, intonacijai, pauzėms, kirčio vietos paryškinimui žodžiuose, tempo reguliavimui. Tam tinka eilėraščių deklamavimas, mįslių minimas, greitakalbių kartojimas, skirtingų balsų pamėgdžiojimas.

Tikrai ne kartą teko girdėti teiginį – vaiko protas slypi jo pirštų galiukuose. Zonos, atsakingos už rankų judesius ir už kalbą, mūsų smegenyse gyvena kaimynystėje, viena šalia kitos. Tad mankštindami ir miklindami pirštukus, skatiname vystyti kalbinius įgūdžius ir ruošiame vaiko rankutes rašymui. Kuo pirštukai labiau ima paklusti jų mažajam savininkui, tuo suprantamesnė darosi ir jo kalba.

Mamyte, tėveli!

Vaikščiok su savo vaiku, kai kiti vien tik bėga.

Kalbėk su savo vaiku, kai kiti šaukia.

Klausyk savo vaiko, kai kiti apsimeta užsiėmę.

Juokis su savo vaiku, kai kiti žiūri piktai.

Pagirk savo vaiką, kai kiti mato tik prasižengimus.

Žaisk su savo vaiku, kai kiti patys nori būti linksminami.

Mokykis iš savo vaiko, kai kiti yra praradę žinių poreikį.

Svajok su savo vaiku, kai kiti tapo labai ciniški.

Skaityk su savo vaiku, kai kiti pirmenybę teikia televizoriui.

Atsiprašyk savo vaiko, kai kiti apsimeta neklystančiais.

Drausmink savo vaiką, kai kiti nesugeba nustatyti apribojimų.

Apkabink savo vaiką, kai kiti neįvertina prisilietimo jėgos.

/A. P. Vaithemas/

Parengė logopedė Judita Janušienė